

Innst. 133 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:145 S (2011–2012)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen og Geir Jørgen Bekkevold om å iverksette en handlingsplan mot jødehat

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen sikre at Holocaustdagen blir en obligatorisk minnedag som markeres årlig på alle skoler.
2. Stortinget ber regjeringen sikre at lærerundervisningen får en sterkere vektlegging av kunnskap om antisemittisme og holocaust.
3. Stortinget ber regjeringen bedre undervisningen i skolen med sikte på forebygging av jødehat, herunder obligatorisk undervisning om holocaust i relevante fag, bedre læringsmateriell og fremme forslag om bedre økonomiske støtteordninger slik at alle klasser får mulighet til å dra på studietur til tidligere konsentrasjonsleire.
4. Stortinget ber regjeringen gjennomføre målrettede tiltak mot mobbing av jødiske elever i skolen.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som imøtekommer ønsket fra Det Mosaiske Trossamfund om løpende støtte til sikkerhetsutgifter og kontinuerlig dagvakt ved de jødiske institusjonene i Norge.
6. Stortinget ber regjeringen sikre bedre kontinuerlig overvåking av antijødiske nettsteder og ekstreme miljøer.
7. Stortinget ber regjeringen vurdere å fremme for-

slag om endringer i straffeloven for å sikre sterkere reaksjoner mot hatkriminalitet.»

Forslagsstillerne peker i dokumentet på at Kristelig Folkepartis representanter har menneskeverdet i sentrum og kjemper mot enhver form for diskriminering. En av de folkegruppene som opp gjennom historien har vært mest utsatt for forskjellsbehandling, rasisme og overgrep, er jødene. Det pekes videre på at det dessverre er godt dokumentert at jødehat ikke er et tilbakelagt kapittel i Norge og at det kanskje til og med vokser. Derfor fremmet Kristelig Folkepartis representanter allerede vinteren 2011 forslag i Stortinget om en handlingsplan mot jødehat, jf. Dokument 8:95 S (2010–2011). Nå har det kommet ytterligere to undersøkelser som bekrefter behovet for en slik handlingsplan. I dokumentet redegjøres det nærmere for disse undersøkelsene, henholdsvis fra Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter og fra Det Mosaiske Trossamfund.

Forslagsstillerne viser til at disse ferske undersøkelsene bekrefter et jødehat som dessverre har vært kjent en stund. I dokumentet redegjøres det deretter for ulike eksempler på episoder, samt for en undersøkelse fra amerikanske Pew Research Center – også redegjort for i Dokument 8:95 S (2010–2011).

Forslagsstillerne mener at regjeringen snarest må utarbeide en handlingsplan mot jødehat. Forslagsstillerne viser til at Kristelig Folkepartis representanter i revidert nasjonalbudsjett for 2012 foreslo en bevilgning på 10 mill. kroner til gjennomføring av ulike tiltak i en slik handlingsplan.

Forslagsstillerne peker på at skolen er sentral i dette arbeidet, og at lærerutdanningen må vektlegge kunnskap om holocaust og antisemittisme sterkere enn i dag. Forslagsstillerne peker videre på at det må bli obligatorisk og grundig undervisning om holocaust, bedre læringsmateriell og økonomiske støtte-

ordninger slik at alle klasser kan dra på studieturer til tidligere konsentrasjonsleire. Det må også komme målrettede tiltak mot mobbing av jødiske elever. Dessuten må det gjøres mer på andre arenaer for å bedre dialogen mellom unge jøder og muslimer i Norge.

Det vises i dokumentet til at Det Mosaiske Trossamfund er blant dem som i størst grad merker det nye jødehatet. Natt til 17. september 2006 ble den jødiske synagogen, i Bergstien i Oslo, beskyttet. Menigheten anslår at en tredel av medlemskontingenten går til sikkerhetstiltak. Forslagsstillerne mener det er positivt at regjeringen, i revidert nasjonalbudsjett, foreslår at det bevilges en engangssum til sikkerhet for Det Mosaiske Trossamfund, men at de løpende driftsutgiftene knyttet til sikkerhet fortsatt er uløste. Kristelig Folkepartis representanter foreslo derfor en ekstrabevilgning på 3 mill. kroner til sikkerhetsutgiftene ved Det Mosaiske Trossamfund.

Forslagsstillerne peker også på at det er behov for kontinuerlig overvåking av nettsteder og ekstremistiske miljøer hvor jødehat er utbredt, og sterkere reaksjoner på hatkriminalitet mot jøder, inkludert det som skjer på ulike nettsteder. Det bør vurderes endringer i straffeloven og politiet bør gis mer ressurser til dette arbeidet.

Komiteens behandling

Kommunal- og forvaltningskomiteen ba i brev av 28. september 2012 om barne-, likestillings- og inkluderingsministerens vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 1. november d.å. følger vedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Håkon Haugli, Hilde Magnusson, Ingalill Olsen og Eirik Sivertsen, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter, Morten Ørsal Johansen og Åge Starheim, fra Høyre, Trond Helleland og Michael Tetzschner, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Aksel Hagen, fra Senterpartiet, Heidi Greni, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, merker seg at forslagsstillerne hadde sju likeverdende forslag i Representantforslag 95 S (2010–2011) om å iverksette en handlingsplan mot jødehat i Norge, som ble debattert i Stortinget 16. juni 2011.

Komiteen deler forslagsstillerne syn på menneskeverdet og arbeidet med å bekjempe enhver form for diskriminering.

Komiteen deler forslagsstillerne bekymring for en økende grad av antisemittisme i Norge. Mobbing og diskriminering skjer på skolen og i hverdagen til folk, noe komiteen tar sterkt avstand fra.

Komiteen peker på at vi vet mer om jødehat i dag enn da Representantforslag 95 S (2010–2011) ble behandlet, blant annet gjennom Det Mosaiske Trossamfunds undersøkelse «Fortsatt aktivt jødisk liv i Norge?», med delprosjektet «Slik er det å være jødisk barn og ungdom i Norge», og Holocaust-senterets undersøkelse «Antisemittisme i Norge? Den norske befolknings holdninger til jøder og andre minoriteter» (HL-studien). Komiteen ser at HL-studien gir oss håndfaste tall og synspunkter for å forholde oss til dagens befolknings holdninger til jøder og andre minoriteter. HL-studien viser at det er behov for nye tiltak blant annet mot negative holdninger til jøder i Norge.

Komiteen viser til at det strafferettslige vernet mot hatkriminalitet har blitt skjerpet de siste årene.

Komiteen er tilfreds med at «Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering» er forlenget, og ikke utløper før i 2013. Komiteen mener at en oppsummering og eventuell slutt-evaluering av handlingsplanarbeidet vil gi bedre grunnlag for vurderingen av hvordan det videre arbeidet skal systematiseres, samt være et godt egnet tidspunkt for å vurdere målrettede tiltak mot antisemittisme.

Komiteen viser videre til svarbrev fra statsråden av 1. november 2012.

Komiteen vil fremheve skolen som en viktig arena for å drive forebyggende arbeid innenfor dette feltet. Det er allerede utarbeidet mye digitalt undervisningsmateriale for skolen vedrørende jødisk religion, kultur og historie, samt stoff om antisemittisme og rasisme. Komiteen støtter Kunnskapsdepartementet og forslagsstillerne i at det er behov for ytterligere styrking av kompetanse innenfor disse områdene i skolen – blant elevene, men også blant lærerne. Komiteen viser til at det i oppfølgingen av Eidsvåg-rapporten «Det kan skje igjen» må ses nærmere på hva som ytterligere kan være aktuelt å gjøre i skolen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti er på lik linje med forslagsstillerne skremt over at jødehatet lever i det norske samfunnet. Disse medlemmer mener derfor at arbeidet mot denne formen for intoleranse mot en folkegruppe som gjennom historien har gjennomlidd trakassering, pogromer og industriell tilintetgjørelse, er viktig.

Disse medlemmer mener uenighet med religiøse doktriner og praksis aldri rettferdiggjør vold mot noen gruppering, men at når det gjelder jøder, er

det spesielt viktig å lære av historien og ha virkningsfulle tiltak som motvirker vold og hatefulle ytringer.

Disse medlemmer mener man må se at det jødehat som gir seg uttrykk i vår tid, har en forhistorie man ikke har klart å belyse på en tilfredsstillende måte. Selv om det tidligere er blitt lagt ned betydelig arbeid både av jøder som har opplevd forfølgelse som fanger i nazistiske konsentrasjonsleirer eller har mistet slektninger under holocaust, og av organisasjoner som har kjempet mot antisemittisme for å føre dem som har påført jøder grusomme lidelser til rettergang, synes ikke dette å ha vært tilstrekkelig.

Disse medlemmer mener historieundervisningen på en bedre måte skal formidle grundig dokumentasjon på hvilke forferdelige tragedier jøder, også norske, har gjennomlevd som følge av det irrasjonelle hatet som lever også i vår tid.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti i merknader til Representantforslag 95 S (2010–2011), jf. Innst. 406 S (2010–2011) påpekte en rekke problematiske forhold knyttet til at Islamsk Råd Norge pleide kontakter med en instans hvis uttalelser og oppfatninger er stikk i strid med sentrale norske verdier og som legitimerer jødehat, slik lederen i Det europeiske fatwarådet, Yusuf al-Qaradawi gjør, og som er grundig dokumentert.

Disse medlemmer viste i behandlingen og debatten av Innst. 406 S (2010–2011) til at Oslo kommune ved Utdanningsetaten i 2011 fremla rapporten «Kartlegging av kunnskaper og holdninger på området rasisme og antisemittisme». I denne rapporten fremkom det at jødiske skoleelever i langt større grad enn elever med annen tros- og livssynsbakgrunn utsettes for ubehagelige hendelser 2–3 ganger i måneden eller oftere på bakgrunn av religion, hele 33,3 pst. av de jødiske respondentene i undersøkelsen.

Disse medlemmer merker seg at denne rapporten viser at gjennomsnittet av elevpopulasjonen i Oslo som opplever tilsvarende som jødiske elever er 3,5 pst. Disse medlemmer merker seg at stortingspartiene i debatten til Innst. 406 S (2010–2011), med unntak av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, ikke tok innover seg de godt dokumenterte resultatene i denne omfattende rapporten, og ikke ville tillegge den vekt når vedtak ble fattet i saken.

Disse medlemmer mener det er nedslående for jødiske skoleelever i Osloskolen spesielt, og det norske samfunnet generelt, at man ikke vektla denne rapporten i behandlingen av Innst. 406 S (2010–2011), da undersøkelsen var foretatt på individnivå, og også når det gjelder en sårbar elevgruppe som på grunn av de forholdene som fremholdes i rapporten, finner grunn til å skjule sin jødiske identitet. Disse medlemmer mener dette er uholdbart for et opp-

lyst og liberalt demokrati som Norge. Disse medlemmer finner derfor grunn til å understreke at ingen skal måtte skamme seg over herkomst, religiøs, etnisk eller språklig tilhørighet, seksuell legning eller andre forhold, og at alle mennesker er like mye verdt.

Disse medlemmer mener derfor bildet forslagsstillerne tegner i sitt forslag er verdt å granske og sette i en historisk kontekst. Disse medlemmer mener det norske samfunnet skylder den jødiske minoriteten, som en av de mest sårbare av våre nasjonale minoriteter, bedre beskyttelse og en mer tydelig stillingtagen fra nasjonale myndigheter i møtet med jødehat, i alle dets former.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at en person som åpent har argumentert for at man skal være kritisk til jødene, nylig er blitt foreslått tildelt en av Kongeriket Norges høyeste sivile utmerkelser, Kongens fortjenestemedalje i sølv. Selv om personer som gjør en fortjenestefull innsats for sitt land og sine medmennesker fortjener anerkjennelse for sin innsats, fremstår det i disse medlemmers øyne som paradoksalt at slike personer advarer mot andre medborgere på grunn av deres religiøse/kulturelle opphav. Disse medlemmer mener det ikke er vanskelig å tolke en slik tildeling som både historieløs og apologetisk i en tid der antisemittisme mer og mer fremstår som et sterkere uttrykk i deler av opinionen. Disse medlemmer mener det var både viktig og riktig at denne utmerkelsen ble slettet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener den sterkeste fysiske manifestasjonen av dagens situasjon er at det eneste religiøse forsamlingslokalet som omfattes av store sikkerhets- og kontrolltiltak, er Det Mosaiske Trossamfundets synagoge i Oslo.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet finner, på bakgrunn av disse forholdene, grunn til å støtte forslagsstillerens forslag 1–6. Bakgrunnen for at disse medlemmer ikke støtter forslag 7 i Representantforslag 145 S (2011–2012), er at vernet mot hatefulle ytringer er blitt skjerpet de siste årene. Disse medlemmer mener det skal være rom for et mangfold av ytringer i det norske samfunnet, også de man ikke liker. Å forby meninger fremstår i disse medlemmers øyne som en lite farbar vei, og ytterliggående ytringer må møtes med en kraftfull motstand i form av åpen og kunnskapsbasert debatt.

Disse medlemmer forutsetter at fora som fremfører ytterliggående ytringer og som er av en slik art at de kan følges av vold eller trusler om vold, fot-

følges av politiet. Disse medlemmer viser til at slike fora eksisterer, og at manglende ettersyn og oppfølging kan få alvorlige konsekvenser, også for sårbare grupper som er mål for slike ytringer.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at HL-senteret i perioden august 2010–mai 2012 har gjennomført en kvantitativ undersøkelse om den norske befolkningens holdninger til jøder og andre minoriteter, og at det både i europeisk og norsk sammenheng er en relativt liten utbredelse av antisemittiske forestillinger. Enkelte antisemittiske forestillinger er imidlertid sterkere til stede i den norske befolkningen, for eksempel at 19 pst. av respondene støtter påstanden «Verdens jøder arbeider i det skjulte for å fremme jødiske interesser» og 26 pst. mener det er riktig at «jøder ser på seg selv som bedre enn andre». Disse medlemmer ser på kunnskap som et viktig middel for å bekjempe diskriminering og ønsker derfor å fremme et forslag som vil være med på å bygge opp kunnskapen omkring jøder.

Disse medlemmer vil peke på at arbeidet for å motvirke mobbing må skje på et bredest mulig grunnlag. Det er en del av oppdragelses- og dannelsesoppgaven som foresatte og skole må samarbeide om. Skolen skal i tillegg bidra med kunnskapsbasert tilnærming til alle de samfunnsområder der samfunnets kvalitet står og faller med individenes evne til selvstendig tenkning, til å ta informerte valg, og til å ta etisk forsvarlige valg. Grunnleggende er det et spørsmål om hvilke omgangsformer som vi finner sosialt akseptable i et opplyst og sivilisert samfunn.

Disse medlemmer viser til at mange av forslagsstillernes anliggende formelt er dekket gjennom de undervisningsplaner og andre aktiviteter som skjer i regi av skoleverket. Likefullt kan det være grunn til å styrke de humanistiske fag for å utvikle en sterkere bevissthet om etiske spørsmål. Skolen bør ikke være så tilbakeholden med, på grunnlag av de universelle menneskerettighetene og vår kristne og humanistiske kulturarv, å formidle en større grad av normative holdninger, og å veilede om hva som er rett og galt. I tillegg må elevenes konkrete adferd i hverdagen være bygget på respekt for medelever og skolens voksenpersoner.

Ut fra slike grunnprinsipper vil et målbevisst arbeid kunne redusere både mobbing og annen uakseptabel adferd i den konkrete skolehverdag, men minst like viktig; å fremme livsholdninger som er verdifulle senere i livet. Disse medlemmer har begrenset tro på å regelfeste statlige initiativ mot forskjellige ulike diskrimineringsgrunnlag, i den tro at dette kan gjøres uttømmende eller en gang for alle. All mobbing er uakseptabel, uansett hvilke forestillinger mobberen har.

Disse medlemmer har derimot tro på at ansvarlige skoleeiere løpende kan tilpasse undervisningen og annen oppfølging til de problemer som måtte oppstå med hensynsløs adferd mot medelever, uansett påskudd. Kommunene, som de viktigste skoleeiere, må følge utviklingen gjennom undersøkelser og løpende monitorering av elevklimaet ved de skolene de har ansvar for, og sammen med skoleledelsen sette inn tiltak av faglig, pedagogisk eller disiplinær karakter for å bekjempe alle former for plaging og hets.

I en slik sammenheng er det også vesentlig at kommunens skoleadministrasjon og ledelsen på den enkelte skole holder seg orientert om forskning og undersøkelser som gir løpende kunnskap om hvilke grupper som til enhver tid kan være utsatt. Det er ikke mulig å ha en bred tilnærming som beskrevet i det foregående, uten også å behandle holocaust og jødeforfølgelsene dyptgående.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme et alternativt forslag:

«Alle skoleeiere bør oppfordres til jevnlig å kartlegge forekomsten av uakseptabel adferd mot medelever ved skolene de har ansvar for, og sammen med skolene utvikle tiltak som bevisstgjør elevene ved å vektlegge denne delen av undervisningen, og ved å stille enkeltelever som opptrer uakseptabelt, til personlig ansvar.»

Uttalelser fra justiskomiteen og kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Komiteens utkast til innstilling har vært forelagt justiskomiteen og kirke-, utdannings- og forskningskomiteen til uttalelse, jf. vedtak i Stortinget av 28. september 2012.

Justiskomiteen uttaler følgende i brev av 4. desember 2012:

«Justiskomiteens medlemmer slutter seg til kommunal- og forvaltningskomiteens innstilling og sine respektive partiers merknader til representantforslaget og har ingen ytterligere merknader.»

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen uttaler følgende i brev av 3. desember 2012:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Venstre har ingen merknader til kommunal- og forvaltningskomiteens utkast til innstilling om Representantforslag 8:145 S (2011-2012).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til behandlingen av Representantforslag 8:97 (2010-2011) om å opprette en markeringsdag for jødene skjebne, der Fremskrittspartiet fremmet forslag om å be regjeringen innstifte en nasjonal holocaustdag den 26. november, jf. Innst. 345 S (2010-

2011). Med bakgrunn i den økende trakasseringen av jødiske skoleelever i Norge mener forslagsstillerne at vi som nasjon trenger en dag for å markere jødernes historiske lidelser i Norge. Skolen er en godt egnet arena for en slik markering. Mens holocaustdagen er internasjonal, vil en markering av 26. november være en norsk markering av behandlingen av jødene under 2. verdenskrig.

Disse medlemmer slutter seg for øvrig til de merknader Fremskrittspartiet står bak i utkastet til innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til sine merknader i Innst. 346 S (2010–2011) om en markeringsdag for jødernes skjebne:

'Under henvisning til forslag nr. 1 her, som altså vil bli behandlet i en annen sammenheng, vil dette medlem vise til at en slik dag vil tjene på å være felles med den internasjonale holocaustdagen 27. januar. Ved å kombinere dette vil vår egen historie om hva som skjedde 26. november 1942, settes i sammenheng med den store historien om hvordan nasjonene sviktet det jødiske folket.'

Dette medlem slutter seg til for øvrig til de merknader Kristelig Folkeparti står bak i utkastet til innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre at Holocaustdagen blir en obligatorisk minnedag som markeres årlig på alle skoler.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sikre at lærerundervisningen får en sterkere vektlegging av kunnskap om antisemittisme og holocaust.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen bedre undervisningen i skolen med sikte på forebygging av jødehat, herunder obligatorisk undervisning om holocaust i relevante fag, bedre læringsmateriell og fremme forslag om bedre økonomiske støtteordninger slik at alle klasser får mulighet til å dra på studietur til tidligere konsentrasjonsleire.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen gjennomføre målrettede tiltak mot mobbing av jødiske elever i skolen.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som imøtekommer ønsket fra Det Mosaiske Trossamfund om løpende støtte til sikkerhetsutgifter og kontinuerlig dagvakt ved de jødiske institusjonene i Norge.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sikre bedre kontinuerlig overvåking av antijødiske nettsteder og ekstreme miljøer.

Forslag fra Høyre:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen oppfordre alle til jevnlig å kartlegge forekomsten av uakseptabel adferd mot medelever ved skolene de har ansvar for, og sammen med skolene utvikle tiltak som bevisstgjør elevene ved å vektlegge denne delen av undervisningen, og ved å stille enkeltelever som opptrer uakseptabelt, til personlig ansvar.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen vurdere å fremme forslag om endringer i straffeloven for å sikre sterkere reaksjoner mot hatkriminalitet.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 8:145 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen og Geir Jørgen Bekkevold om å iverksette en handlingsplan mot jødehat – vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 6. desember 2012

Aksel Hagen

leder

Hilde Magnusson

ordfører

Vedlegg

Brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til kommunal- og forvaltningskomiteen, datert 1. november 2012

Svar på dokument 8:145 S (2011-2012) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen og Geir Jørgen Bekkevold om å iverksette en handlingsplan mot jødehat

Det vises til representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen og Geir Jørgen Bekkevold om å iverksette en handlingsplan mot jødehat i Norge, dokument 8:145 S (2011–2012), datert 15. juni 2012, oversendt fra Kommunal- og forvaltningskomiteen 28. september 2012. Komiteen ber om departementets vurdering av forslaget som fremmes i dokumentet.

De konkrete forslagene som fremsettes, omhandler i hovedsak Kulturdepartementets (KUD), Kunnskapsdepartementets (KD) og Justis- og beredskapsdepartementets (JD)ansvarsområder. Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet (BLD) koordinerer arbeidet med å fremme likestilling og hindre diskriminering på ulike diskrimineringsgrunnlag, herunder religion.

Jeg deler bekymringen over at jøder i Norge melder fra om at de opplever økt antisemittisme. Diskriminering og mobbing skjer i dagligdage situasjoner, blant annet i skolehverdagen. Nylig fikk vi også et rystende eksempel på konkrete trusler mot norske jøder.

Trusler og hets mot grupper for deres tro, tanker eller etniske tilhørighet er fullstendig uakseptabelt. Jøder som gruppe skal selvsagt heller aldri holdes ansvarlig for staten Israels politiske holdninger og handlinger.

I svar på dok. 8:95 S (2010–2011) ble det opplyst at vi trengte mer kunnskap om den faktiske situasjonen vedrørende antisemittisme. Vårt kunnskapsnivå er nå hevet blant annet på bakgrunn av Det Mosaiske Trossamfunds undersøkelse «*Fortsatt aktivt jødisk liv i Norge?*» med delprosjektet «*Slik er det å være jødisk barn og ungdom i Norge*», og Holocaustsenterets undersøkelse «*Antisemittisme i Norge? Den norske befolkningens holdninger til jøder og andre minoriteter*» (HL-studien). HL-studien gir oss håndfaste tall og synspunkter å forholde oss til om dagens befolknings holdninger til jøder og andre minoriteter. HL-studien viser at det er behov for nye tiltak blant annet mot negative holdninger til jøder i Norge. Det viktige nå er at vi bruker disse kunnskapene i det videre arbeidet for å komme negative holdninger til livs, og at ulike departementer og evt. andre statlige

myndigheter setter inn relevante tiltak for å motvirke fordommer mot minoriteter, herunder jøder.

I bakgrunnsinformasjonen til representantforslaget etterspørres tiltak for å bedre dialogen mellom unge jøder og muslimer. Her vil jeg vise til svar på dok. 8:95 hvor det ble fremhevet som viktig å bidra til dialog og samarbeid mellom tros- og livssynssamfunn i Norge. Åpenhet og samtale fremmer gjensidig forståelse og bidrar til respekt både for ulikheter og for de felles verdiene som samfunnet skal bygge på. I Norge har vi et godt klima for dialog på tvers av religioner og livssyn. Regjeringen ønsker å bidra til at det gode klimaet vedvarer. På denne bakgrunn gis det tilskudd til tre råd for tro og livssyn som bidrar aktivt til dialog og samarbeid: Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL), Norges Kristne Råd og Islamsk Råd Norge (IRN). Tilskuddet til STL inkluderer midler til lokale dialogtiltak. Både Det Mosaiske Trossamfund og IRN er medlemmer av STL. Kulturdepartementet disponerer i tillegg midler til lokale dialogprosjekter på tros- og livssynsområdet, og i 2011 mottok Det Mosaiske Trossamfund tilskudd fra Kulturdepartementet til dialogarbeid og arbeid for å motvirke antisemittisme i Norge. Tilskuddet ble benyttet til seminar for skoleledere i Oslo skolen og til skolebesøk i synagogen.

Representantforslagene er delt opp i syv konkrete forslag, og forslagene besvares etter en tilsvarende inndeling:

Forslag 1

«*Stortinget ber regjeringen sikre at Holocaustdagen blir en obligatorisk minnedag som markeres årlig på alle skoler.*»

Holocaustmarkeringen den 27. januar er allerede integrert i mange skolers undervisning omkring antisemittisme og rasisme. Kunnskapsdepartementet (KD) vil ikke pålegge skolene dette som en obligatorisk ordning. Denne dagen sammenfaller også med markeringen av det rasistisk motiverte drapet på Benjamin Hermansen og utdelingen av minneprisen i hans navn.

Forslag 2

«*Stortinget ber regjeringen sikre at lærerundervisningen får en sterkere vektlegging av kunnskap om antisemittisme og holocaust.*»

Kunnskapsdepartementet (KD) fastsetter forskrifter til rammeplaner for blant annet lærerutdan-

ningene. Høyere utdanningsinstitusjoner har etter universitets- og høgskoleloven frihet til selv å bestemme læreinholdet i undervisningen innenfor fastsatte rammeplaner, og kan altså ikke gis pålegg eller instruksjoner ut over dette. De nye rammeplanene er på et overordnet nivå og mindre detaljerte enn tidligere.

I dagens rammeplan for grunnskolelærerutdanningene heter det blant annet at kandidatene etter endt utdanning skal kunne stimulere til demokratiforståelse, demokratisk deltakelse og evne til kritisk refleksjon. De skal også kunne bidra til å styrke internasjonale og flerkulturelle dimensjoner ved skolens arbeid, ha kunnskap om barn i vanskelige situasjoner og om barns rettigheter i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv. Utdanningene skal forholde seg til opplæringsloven og gjeldende læreplanverk for grunnopplæringen. Disse generelle formuleringene legger til rette for blant annet å vektlegge de temaene representantene nevner.

Universiteter og høyskoler har et samfunnsansvar, ansvar for å samarbeide med lokalt og regionalt samfunns- og arbeidsliv, offentlig forvaltning og internasjonale organisasjoner. Det er fritt fram for organisasjoner og samfunnsaktører til å etterspørre og ta initiativ overfor institusjonene om for eksempel lærerutdanningene.

Forslag 3

«Stortinget ber regjeringen bedre undervisningen i skolen med sikte på forebygging av jødehat, herunder obligatorisk undervisning om holocaust i relevante fag, bedre læringsmateriell og fremme forslag om bedre økonomiske støtteordninger slik at alle klasser får mulighet til å dra på studietur til tidligere konsentrasjonsleire».

Det er allerede utarbeidet mye digitalt undervisningsmateriale for skolen vedrørende jødisk religion, kultur og historie, samt stoff om antisemittisme og rasisme. KD ser imidlertid behovet for ytterligere styrking av kompetansen innenfor disse områdene i skolen, og vil se nærmere på hva som ytterligere kan være aktuelt å gjøre i oppfølgingen av Eidsvåg-rapporten *«Det kan skje igjen»* (rapport fra en arbeidsgruppe som kunnskapsministeren nedsatte for å se på antisemittisme og rasisme i skolen). KD vil imidlertid minne om at departementet ikke lenger har noen godkjenningsordning for lærebøker til bruk i skolen.

I Kunnskapsløftets kompetansemål og læreplaner er menneskerettigheter, rasisme og antisemittisme allerede godt forankret, men KD erkjenner at det kan være behov for å styrke lærernes kompetanse. Kunnskapsdepartementet er derfor i ferd med å utvikle et helhetlig opplegg for skolens arbeid mot antisemittisme og rasisme, blant annet på bakgrunn av anbefalinger i rapporten *Det kan skje igjen*. HL-sen-

teret, Det europeiske Wergelandsenteret og Institutt for lærerutdanning og skoleforskning ved Universitetet i Oslo (ILS), har på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet utviklet et treårig opplæringstilbud for lærere, skoleledere og elever på ungdomstrinnet, for å forebygge antisemittisme, rasisme og udemokratiske holdninger. Opplæringstilbudet heter «Demokratisk beredskap mot rasisme, antisemittisme og udemokratiske holdninger i skolen (Dembra)», og vil starte opp i januar 2013. Hensikten er å styrke den demokratiske beredskapen og bidra til økt demokratisk og inkluderende samhandling i hele skolen. Gjennom dette prosjektet vil lærere og skoleledere blant annet kunne bli tryggere på å bistå i konfliktløsning mellom ulike elevgrupper. Prosjektet må ses som en del av Utdanningsdirektoratets helhetlige, femårige satsing med å skape et bedre læringsmiljø (Bedre læringsmiljø 2009–2014).

Forslag 4

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre målrettede tiltak mot mobbing av jødiske elever i skolen.»

Kunnskapsdepartementet har igangsatt et målrettet arbeid mot antisemittisme og rasisme gjennom å utvikle et opplæringstilbud for lærere, skoleledere og elever på ungdomstrinnet, for å forebygge antisemittisme, rasisme og udemokratiske holdninger. Det vises til svar under forslag 3.

Videre informeres det om at Utdanningsdirektoratet står bak et omfattende arbeid rettet mot bedring av læringsmiljøet i skolen gjennom den femårige satsingen *«Bedre læringsmiljø (2009–2014)»*. KD vil minne om *Manifest mot mobbing (2011–2014)* som ble undertegnet av Regjeringen, Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS), Utdanningsforbundet, Fagforbundet, Norsk Skolelederforbund, Skolenes landsforbund, Foreldreutvalget for grunnopplæringen og Foreldreutvalget for barnehager. Et sentralt tiltak er styrking av det lokale ansvaret gjennom lokale manifest mot mobbing, som gir de lokale skolene gode muligheter til å gjennomføre målrettede tiltak mot mobbing av jødiske elever.

Forslag 5

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som imøtekommer ønsket fra Det mosaiske Trossamfund om løpende støtte til sikkerhetsutgifter og kontinuerlig dagvakt ved de jødiske institusjonene i Norge.»

Justis- og beredskapsdepartementet mottok i januar 2011 søknad fra Det Mosaiske Trossamfund (DMT) om økonomisk støtte på til sammen 25,3 mill. kroner til omfattende sikringstiltak. Denne ble etter grundig vurdering, hvor også oppdatert trusselvurdering ble innhentet fra PST, avslått i et svarbrev i mars 2011. Justisdepartementet har i ettertid hatt kontakt

med DMT, senest i møte mellom statssekretær Pål Lønseth og forstander Ervin Kohn 8. mai 2012. I møtet orienterte Kohn om sikkerhetssituasjonen ved DMT i Oslo og utryggheten i det jødiske samfunn bl.a. som følge av konkrete hendelser i Frankrike. Etter nye vurderinger i departementet ble det i forbindelse med RNB 2012 foreslått å tildele DMT et engangstilskudd på 7,2 mill. kroner til enkelte tiltak for sikring av dører og vinduer og oppgradering av utvendig overvåking og sikkerhetsgjerde. Når det gjelder behovet for kontinuerlig dagvakt ved de jødiske institusjonene, vises det til objekteiers eget ansvar for å ivareta indre sikkerhet. Videre vises det til at Oslo politidistrikt har iverksatt ekstra politiltak ved jevnlig patruljering i området flere ganger per døgn for å ivareta nødvendig sikkerhet.

Forslag 6

«Stortinget ber regjeringen sikre bedre kontinuerlig overvåking av antijødiske nettsted og ekstreme miljøer».

Det er en prioritert oppgave for Politiets sikkerhetstjeneste (PST) å forebygge og etterforske ekstremisme. Sentralt står innsamling av informasjon om personer og grupper som kan utgjøre en trussel, utarbeidelse av ulike analyser og trusselvurderinger, etterforskning og andre operative tiltak og rådgivning. PST utarbeider i samarbeid med politiet trusselvurderinger om ekstreme miljøer, og fremmer eventuelt forslag om tiltak i slike saker. Dette er et område som inngår i den daglige tjenesteutførelsen. PST og politiet forøvrig har anledning til å benytte ulike lovfestede og ulovfestede metoder i denne sammenheng.

Forslag 7

«Stortinget ber regjeringen vurdere å fremme forslag om endringer i straffeloven for å sikre sterkere reaksjoner mot hatkriminalitet».

Justisdepartementet (JD) viser til at de siste årene har det strafferettslige vernet mot hatkriminalitet blitt skjerpet. Etter norsk rett gjelder det i utgangspunktet en rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger. Ytringsfriheten er nedfelt i blant annet Grunnloven § 100 og Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 10. En revisjon av Grunnloven § 100 i 2004 åpnet for at diskriminerende og hatefulle ytringer kan straffes i større utstrekning enn før, jf. St.meld. nr. 26 (2003–2004) side 72–74 og side 185.

Ved lov 3. juni 2005 nr. 33, i kraft 1. januar 2006, fikk straffeloven 1902 § 135 a, som oppstiller straff for diskriminerende eller hatefulle ytringer, sitt nåværende innhold. Bestemmelsen ble gitt en større rekkevidde, skyldkravet ble endret slik at også grov uaktksomhet rammes, og den øvre strafferammen ble hevet til fengsel inntil 3 år. Hovedformålet med end-

ringen av bestemmelsen var å gi utsatte grupper et bedre vern mot grove rasistiske og visse andre kvalifisert krenkende ytringer, jf. St.meld. nr. 26 (2003–2004), Innst. S. nr. 270 (2003–2004), Ot.prp. nr. 33 (2004–2005) og Innst. O. nr. 69 (2004–2005). I forbindelse med arbeidet med tredje og siste delproposisjon om straffeloven 2005 ble utformingen av bestemmelsen mot hatefulle ytringer på ny gjennomgått. På bakgrunn av blant annet de nylige revisjonene av straffeloven 1902 § 135 a foreslo Justisdepartementet i Ot. prp. nr. 8 (2007–2008) ingen vesentlige realitetsendringer, se straffeloven 2005 § 185 som rammer hatefulle ytringer. I proposisjonen punkt 10.7.4 er det imidlertid understreket at slike lovbrudd, på samme måte som annen hatkriminalitet, gjennomgående bør straffes noe strengere enn i dag. Justisdepartementet presiserte at departementet vil følge med i utviklingen i rettspraksis, og i lys av denne vurdere om det bør foreslås ytterligere endringer.

Det er også understreket i forarbeidene til straffeloven 2005 § 186, som viderefører straffeloven 1902 § 349 a om diskriminering, at slike lovbrudd gjennomgående bør straffes noe strengere enn i dag. I Innst. O. nr. 29 (2007–2008) punkt 4.2 understreket komiteens flertall at «Volden mot utsatte grupper skaper frykt og begrensninger i livsutfoldelsen hos dem som er rammet og hos andre med samme bakgrunn. Slike straffbare handlinger må det reageres strengt mot.»

I straffeloven 2005 er det også tydeliggjort at det ved straffutmåling har betydning at et lovbrudd er motivert av andres religion eller livssyn mv. I straffeloven 2005 § 77 bokstav i) går det uttrykkelig fram at det ved straffutmålingen skal tas i betraktning i skjerpene retning om et lovbrudd har sin bakgrunn i andres religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, homofile orientering, funksjonsevne eller andre forhold som støter an mot grupper som har et særlig behov for vern. En slik motivasjon kan virke straffskjerpene på alle typer lovbrudd, for eksempel økonomisk kriminalitet som begås med sikte på å støtte rasistiske aktiviteter. Også i merkna den til denne bestemmelsen går det fram at straffbare handlinger som er motivert av slike hensyn, bør straffes strengere enn i dag.

Som nevnt har det strafferettslige vernet mot hatefulle ytringer blitt skjerpet de siste årene. Regjeringen vil følge nøye med på om utviklingen i rettspraksis tilsier at det bør foreslås endringer i det strafferettslige vernet mot hatefulle ytringer, dersom det likevel skulle vise seg at terskelen for straff ikke er senket i tråd med det som er lagt til grunn i Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) punkt 10.7.4. I Innst. O. nr. 29 (2007–2008) punkt 10.2 viste komiteen til revisjonen av Grunnloven § 100 som åpner for at rasistiske ytringer

kan straffes i større utstrekning enn før, jf. St.meld. nr. 26 (2003–2004), og uttalte at «Ytterligere realitetssendringer knyttet til dette må derfor vurderes først dersom det viser seg at denne endringen ikke gir det ønskede utslag i rettspraksis». Samme sted understreket komiteens flertall at de nye straffebestemmelsene klart skal signalisere at samfunnet ikke tolererer vold og diskriminering på bakgrunn av fordommer og hat.

Spørsmålet om egen handlingsplan mot jødehat

I svar til dok. 8:95 S (2010–2011) ble det opplyst at forslaget om en egen handlingsplan må vurderes i sammenheng med den kunnskap vi innhenter om forekomsten av antisemittisme i dag, hvem det er som diskriminerer jøder, og om diskriminering av jøder er av en annen karakter enn annen type diskriminering. Videre må spørsmålet ses i sammenheng med eksisterende «*Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering*». Etnisk diskriminering brukes i denne planen som et samlebegrep for den diskriminering som særlig innvandrere og deres barn, samer og nasjonale minoriteter opplever på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn. Planen er således basis for å styrke arbeidet mot antisemittisme.

Det kan i denne forbindelse informeres om at «*Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering*» er forlenget, og utløper i 2013. I forlengelse av handlingsplanen vil det bli vurdert om det skal gjennomføres en sluttevaluering av arbeidet. Erfaringene med handlingsplanen vil uansett være grunnlag for en oppsummering i 2013 og videre tiltak på feltet vil bli vurdert.

Når det gjelder spørsmålet om hvem som diskriminerer jøder, vil jeg bemerke at HL-studien omfatter majoritetsbefolkningens holdninger, og at kun 0,1 % av respondentene i undersøkelsen har opplyst å ha islam som religion. Videre kan jeg informere at det i en undersøkelse som ble fremlagt av Oslo kommune i juni 2011 kom frem at etnisk norske ungdommer har negative holdninger til jøder. Således må vi gå ut i fra at antisemittistiske holdninger finnes innen alle grupper, også hos etnisk norske.

HL-studien viser videre at de som har sterkest antisemittistiske holdninger, også er mest avvisende mot andre grupper. 76 prosent av de som viser sosial distanse til jøder, avviser også muslimer. Jeg mener den nyinnhentede kunnskapen viser at antisemittisme og andre former for diskriminering på grunn av etnisitet eller religion ofte opptrer samtidig. Likevel skal vi være klar over at jødernes situasjon er spesiell, i lys av Holocaust og den historien de har både i Norge og internasjonalt. Derfor mener jeg at antisemittisme bør være et sentralt tema i regjeringens videre arbeid mot diskriminering. Men det bør også vurderes om

andre tema, for eksempel islamofobi, eller tiltak rettet direkte mot minoritetsgruppene holdninger, herunder holdninger til kjønn, religion, seksuell orientering osv. også bør omfattes.

Det kan også tenkes andre virkemidler for samordning enn via en ny handlingsplan. Som vist ovenfor er flere av representantforslagene allerede i gang, uavhengig av om grunnlaget for arbeidet er å finne i en handlingsplan eller ei. Jeg kan legge til at flere statsråder engasjerer seg aktivt i kampen mot antisemittisme. For eksempel har statsråd Aasrud, som statsråd for nasjonale minoriteter, ved flere anledninger vist et tydelig engasjement i offentligheten mot antisemittisme i Norge. I juni 2012 besøkte hun blant annet Det Mosaiske Trossamfund (DMT), sammen med statssekretær Ahmad Ghanizadeh i BLD.

I 2013 vet vi mer om erfaringene med «*Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering*». En oppsummering og eventuell sluttevaluering av handlingsplanarbeidet vil gi bedre grunnlag for vurderingen av hvordan det videre arbeidet skal systematiseres, samt være et godt egnet tidspunkt for å vurdere målrettede tiltak mot antisemittisme.

Avslutning

Avslutningsvis vil jeg konkludere med at vi nå vet at det foreligger behov for nye tiltak mot jødehat. Dette må tas alvorlig, og det bør iverksettes tiltak for å motvirke og forebygge jødehat. Allerede iverksatte tiltak som fungerer godt, bør videreføres.

Jeg mener flere av de fremsatte representantforslagene allerede er i gang. Holocaustmarkeringen er integrert i mange skolers undervisning, undervisningsmateriell er bedret, «*Manifest mot mobbing*» undertegnet, arbeid mot antisemittisme godt forankret i kunnskapsløftets kompetansemål, Det Mosaiske Trossamfund er tildelt sikkerhetstilskudd, å forebygge og etterforske ekstremisme er en prioritert oppgave for PST, det strafferettslige vernet mot hatkriminalitet er skjerpet, og utviklingen i rettspraksis følges.

HL-studien har selv fremsatt forslag på tiltak som vil bli vurdert. På nåværende tidspunkt er jeg positiv til HL-senterets forslag om å gjenta befolkningsundersøkelsen om holdninger til jøder hvert 5. år for å etablere et sammenlikningsgrunnlag og synliggjøre utviklingstrekk. Jeg er imidlertid skeptisk til HL-studiens forslag om å foreta «*utdypende studier av holdninger i utvalgte grupper i samfunnet, for eksempel holdninger til jøder blant den muslimske befolkningen*». Her har også Likestillings og diskrimineringsombudet uttrykt skepsis og meddelt at det vil være komplisert å finne et representativt utvalg blant «den muslimske befolkningen».

Endelig vil jeg avslutte med å si at regjeringens mål er et inkluderende samfunn fritt for diskriminering og trakassering av folk grunnet etnisitet, religion, nedsatt funksjonsevne, kjønn, seksuell orientering og kjønnsidentitet. Regjeringen ønsker at alle har like muligheter. Alle sektormyndighetene har

ansvar for å følge opp den kunnskapen som nå er innhentet på egne ansvarsområder. BLD vil i løpet av 2013 igangsette oppfølgingsarbeidet med «*Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering*», herunder vurdere tiltak rettet mot jødehat.

